

POSTANOWIENIE

Dnia 17 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (przewodniczący)

SSN Marta Romańska

SSN Anna Kozłowska (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku M. sp. z o.o. w K. i H. sp. z o.o. w K.
przy uczestnictwie Z. sp. z o.o. w K., (...) Bankowy (...) sp. z o.o. w Ł., R. M.,
Skarbu Państwa - Prezydenta Miasta K., M. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością spółki komandytowo - akcyjnej w K., C. sp. z o.o. w W., P. sp. z
o.o. w K., B. spółki europejskiej w H. działającej przez Oddział w Polsce z siedzibą
w K.

o ustanowienie służebności drogi koniecznej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 listopada 2017 r.,
zażalenia uczestnika C. sp. z o.o. w W.
na postanowienie Sądu Okręgowego w K.
z dnia 9 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach w orzeczeniu kończącym
postępowanie w instancji.**

UZASADNIENIE

Rozpoznając ponownie sprawę o ustanowienie służebności drogi koniecznej, Sąd Rejonowy w K. postanowieniem z dnia 9 czerwca 2017 r. ponownie oddalił wniosek. Ustalił, że powstały w toku postępowania stan prawny nieruchomości władnących, to jest działek oznaczonych nr 1/34, 2/21,20/15, 1/33, 2/20 i 20/16 wskazuje, iż są one albo własnością albo pozostają w użytkowaniu wieczystym jednego podmiotu, to jest uczestnika postępowania (...) Bank (...)S.A. w Ł., przy czym na rzecz działek nr 1/33, 1/34, 2/20, 20/16 i 20/15 istnieje już ustanowiona

umownie służebność drogi koniecznej. Stan prawny działek i sposób ich zagospodarowania powoduje, że na potrzeby rozpoznania wniosku można przyjąć, iż stanowią jedną nieruchomość, istniejąca na działce nr 1/37 służebność zapewnia im dostęp do drogi publicznej, a nieodpowiedniość tego dostępu nie została udowodniona. Na skutek apelacji wnioskodawców, to jest spółek z o.o.: (...) Bankowy (...), M. oraz H., Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 9 czerwca 2017 r. uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu stwierdzając, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Za taki stan uznał sytuację, w której, jako sąd drugiej instancji, odmiennie niż sąd pierwszej instancji, ocenił, że po stronie wnioskodawcy istnieje roszczenie o ustanowienie drogi koniecznej. Sąd Okręgowy poddał rozważaniom ustalenia Sądu pierwszej instancji, co do odpowiedniości istniejącego dostępu, ustalenia te uznał za wadliwe i wskazał, że szlak służebny przebiegający przez działkę nr 1/37 nie zapewnia odpowiedniego dostępu do drogi publicznej żadnej z sześciu działek objętych wnioskiem. Powołując się na treść art. 386 § 4 k.p.c. wskazał nadto na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego „niemal w całości”.

We wniesionym w trybie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażaleniu na to postanowienie, uczestnik postępowania, spółka C. sp. z o.o w W., domagała się jego uchylenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Postępowanie apelacyjne ma służyć ponownemu zbadaniu całokształtu sprawy. Sąd drugiej instancji, tak jak sąd pierwszej instancji, jest uprawniony do rozstrzygania o faktach i o zastosowaniu prawa materialnego, a w razie stwierdzenia błędów popełnionych w tym zakresie przez sąd pierwszej instancji ma obowiązek błędy te usunąć. Sąd rozpoznający sprawę na skutek apelacji nie jest związany przedstawionymi w niej zarzutami naruszenia prawa materialnego, wiąza go natomiast zarzuty naruszenia prawa procesowego; w granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, Nr 6, poz. 55). W razie uznania apelacji za uzasadnioną, sąd apelacyjny wydaje orzeczenie reformatoryjne, a jedynie gdy zachodzą przesłanki z art. 386 § 2 i 4

k.p.c. może uchylić zaskarżone orzeczenie (wyrok, postanowienie co do istoty sprawy), przekazując sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Orzeczenie kasatoryjne może być więc wydane tylko w razie stwierdzenia nieważności postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznania istoty sprawy oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Powyższe ograniczenia determinowane systemem apelacji pełnej nakazują usunięcie wadliwości lub uzupełnienie postępowania dowodowego, nawet w znacznym zakresie, bez względu na ich znaczenie dla merytorycznego rozstrzygnięcia, w postępowaniu drugoinstancyjnym - a nie w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji i właśnie dla zapewnienia respektowania przez sądy drugiej instancji obowiązku realizowania zadań stawianych przez system apelacji pełnej, ustawodawca umożliwił stronom zaskarżenie orzeczenia kasatoryjnego tego sądu.

Przypadek nierozpoznania istoty sprawy uprawniający sąd drugiej instancji do wydania orzeczenia kasatoryjnego nie może być wykładany rozszerzająco. W orzecznictwie konsekwentnie przyjmuje się, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd ten zaniechał (w ogóle) zbadania materialnej podstawy żądania, albo nie rozpoznał merytorycznych zarzutów strony z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Do nierozpoznania istoty sprawy nie dochodzi w razie nieuwzględnienia powództwa z przyczyn merytorycznych, spowodowanych przyjęciem, chociażby na skutek błędnej oceny sądu, że nie zostały spełnione przesłanki zawarte w normie materialnoprawnej warunkujące udzielenie ochrony prawnej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22, z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 Nr 3, poz. 36 oraz z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12; z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12; z dnia 11 sierpnia 2010 r., I CSK 661/09; z dnia 11 września 2014 r., III CZ 35/14 - nie publ.).

Uwzględniając powyższe, stanowczo stwierdzić należy, że Sąd Okręgowy bezzasadnie przyjął, iż Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Do oddalenia wniosku doszło wobec oceny, na podstawie dowodów zebranych

w toku dwukrotnie toczącego się postępowania pierwszoinstancyjnego, że działki gruntu objęte wnioskiem mają dostęp do drogi publicznej i jest on odpowiedni. Odmienna ocena przez Sąd Okręgowy materialnoprawnych przesłanek ustanowienia drogi koniecznej nie mieści się w zakresie pojęcia nierozpoznania istoty sprawy.

Dodać można, że i druga przewidziana w art. 386 § 4 *in fine* k.p.c. przesłanka uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, wiąże się wyłącznie z potrzebą przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, a nie z potrzebą nawet znacznego uzupełnienia postępowania dowodowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2016 r., II CZ 110/15; z dnia 20 lutego 2015 r., V CZ 112/14; z dnia 5 listopada 2013 r., II PZ 28/13, OSNP 2014 Nr 10, poz. 146).

Z uwagi na powyższe orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁵ § 1 w związku z art. 394¹ § 3 i art. 108 § 2 oraz art. 398²¹ k.p.c.).

jw

r.g.